

نظرات پزشکان عمومی در مورد چگونگی اجرای برنامه‌های آموزش مدون

علی کوشا^{۱*}، ناهید کاظمی زنجانی^۲، عباسعلی نوریان^۳، سید نورالدین موسوی نسب^۴

۱. متخصص کودکان، استادیار گروه کودکان، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، ایران

۲. پزشک عمومی، بیمارستان ولی عصر زنجان، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، ایران

۳. دکترای انگل شناسی، دانشیار گروه انگل شناسی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، ایران

۴. دکترای آمار حیاتی، دانشیار گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، ایران

• دریافت مقاله: ۸۸/۹/۲۳ • پذیرش مقاله: ۸۹/۱/۲۵

زمینه و هدف: نیازسنجی در برنامه‌های آموزش مداوم می‌تواند به‌عنوان ابزاری جهت استفاده بهینه مدیران و طراحان برنامه‌های آموزش مداوم به‌کار گرفته شود. این مطالعه با هدف تعیین نظرات پزشکان عمومی در مورد چگونگی اجرای برنامه‌های آموزش مدون دانشگاه علوم پزشکی زنجان، صورت گرفت.

روش کار: این مطالعه توصیفی بین سال‌های ۸۷-۱۳۸۶ بر روی تمامی پزشکان عمومی استان زنجان انجام شد. از ۴۵۰ پزشک عمومی شاغل در استان زنجان، ۲۶۰ نفر آنان با تکمیل پرسش‌نامه در این بررسی شرکت نمودند.

یافته‌ها: انگیزه ۶۷/۲ درصد پزشکان از شرکت در برنامه‌های بازآموزی، کسب امتیاز و ۳۸/۸ درصد، به روز کردن اطلاعات علمی بود. ۵۸/۸ درصد پزشکان مفید بودن برنامه‌های آموزش مدون را متوسط به بالا عنوان نموده و ۵۶/۵ درصد خواستار اجرای ۵ تا ۱۰ برنامه مدون در سال بودند. ۶۴/۲ درصد تأثیر محل اجرای بازآموزی را خیلی زیاد و زیاد ارزیابی کردند. ۵۱/۲ درصد اجرای برنامه در اواخر هفته و ۴۰/۷ درصد برگزاری روزانه هر برنامه به مدت ۴ ساعت را خواستار بودند. ۵۸/۸ درصد موافق استفاده از پیش آزمون و پس آزمون جهت مشخص شدن اثر کیفی دوره آموزشی بودند.

نتیجه‌گیری: از نظر پزشکان عمومی برنامه‌های آموزش مدون می‌توانند مفیدتر گردند. به این منظور پیشنهاد می‌شود این برنامه‌ها در اواخر هفته، هفته‌ای یک روز و روزانه ۴ ساعت باشد و در سال ۵ تا ۱۰ برنامه مدون اجرا گردد.

کلید واژه‌ها: آموزش مدون، پزشکان عمومی، نظرات

* نویسنده مسؤل: بیمارستان آیت اله موسوی، بخش اطفال، دانشگاه علوم پزشکی، زنجان، ایران.

مقدمه

نیازسنجی در برنامه‌های آموزش مداوم می‌تواند به‌عنوان ابزاری جهت استفاده بهینه مدیران و طراحان برنامه‌های آموزش مداوم در مورد جنبه‌های مختلف یک برنامه به‌کار گرفته شود (۱).

نتایج یک مطالعه نشان داد که ۷۵ درصد پزشکان عمومی از شیوه اجرای برنامه‌ها ناراضی بودند (۲). چنگیز و همکاران در مطالعه خود بیان کردند که بازنگری در شیوه اجرایی برنامه‌های مدون دارای اولویت بیشتری نسبت به بازنگری در محتوا و عناوین بوده و لازم است انعطاف‌پذیری بیشتری در زمان‌بندی برنامه‌های مدون اعمال گردد (۳). سایر مطالعات نیز طراحی برنامه‌های آموزشی بر اساس نظر سنجی را مطرح نموده‌اند (۴-۶).

با توجه به اهمیت نظرسنجی، این تحقیق با هدف تعیین نظرات پزشکان عمومی در مورد چگونگی اجرای برنامه‌های آموزش مدون دانشگاه علوم پزشکی زنجان طراحی شد.

روش کار

در این مطالعه توصیفی پرسشنامه جمع‌آوری داده‌ها جهت کلیه پزشکان عمومی شاغل در استان زنجان در سال‌های ۸۷-۱۳۸۶ (۴۵۰ نفر)، ارسال گردید که ۲۶۰ پرسشنامه تکمیل شده، عودت داده شد. پرسشنامه حاوی ۲۵ سؤال، شامل ویژگی‌های دموگرافیک و مشخصات برنامه‌های آموزش مداوم بود. سئوالات بر اساس مسائل مطرح در آموزش مداوم و از تحقیقات مشابه که روائی و پایایی آنها مشخص شده بودند انتخاب گردید.

بعضی از سئوالات که ارزش خود را به‌علت تغییر قوانین و برنامه‌های آموزشی از دست داده بود، با سئوالات جدید جایگزین شدند. پرسشنامه بعد از تأیید روائی محتوا و پایایی آزمون مجدد ($r=0/95$) مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌ها

بیش از نیمی از پزشکان عمومی شرکت‌کننده زن بودند (۵۱/۲ درصد) و بیشترین شرکت‌کنندگان در گروه سنی ۳۹-۳۰ قرار داشتند (۴۸/۵ درصد). میانگین سابقه کار پزشکان زن ۶/۷ سال و مردان ۱۰/۵ سال بود. اکثر پزشکان در مناطق شهری کار می‌کردند. مهم‌ترین انگیزه شرکت در برنامه‌های بازآموزی در جدول ۱ نشان داده شده است.

بیشتر پزشکان، برنامه‌های آموزش مدون را متوسط ارزیابی کردند (جدول ۲). از نظر تعداد موضوعات مطرح شده در هر جلسه بازآموزی، ۶۰/۳ درصد تعداد موضوعات را زیاد، ۲۶/۹ درصد مناسب و ۶/۱ درصد تعداد موضوعات را کم عنوان کردند.

تأثیر مکان بازآموزی را ۲۰/۷ درصد خیلی زیاد، ۴۳/۴ درصد زیاد و ۲۶/۱ درصد متوسط ارزیابی کردند. تنها ۵۶/۶ درصد پزشکان موافق انجام پیش‌آزمون و پس‌آزمون بودند.

۴۳/۴ درصد موافق اجرای ۵ تا ۱۰ برنامه، ۳۲/۳ درصد موافق ۳ تا ۵ برنامه در سال بوده و ۱۵/۸ درصد اعتقاد داشتند هر زمان که نیاز به تجدید اطلاعات باشد برنامه مدون برگزار شود. ۵۱/۲ درصد تمایل داشتند برنامه‌ها در اواخر هفته برگزار شود. ۱۹/۲ درصد موافق اجرای برنامه در روزهای تعطیل، ۱۵/۳ درصد اوایل هفته و ۱۲/۷ درصد معتقد به برگزاری در اواسط هفته بودند. در مورد تعداد ساعات روزانه برنامه آموزشی مدون، ۴۰/۷ درصد موافق ۴ ساعت و بقیه موافق ۶ ساعت برنامه آموزشی در روز بودند.

در مورد نحوه اجرای برنامه مدون ۲۵ امتیازی، ۴۵ درصد با اجرای برنامه به‌صورت یک روز در هفته و در هفته‌های متوالی، ۲۰/۴ درصد با اجرای برنامه در پنج روز متوالی، ۱۷/۳ درصد با برگزاری ماهیانه برنامه و ۱۵/۳ درصد با اجرای برنامه در ۲/۵ روز صبح و عصر موافق بودند.

جدول ۱: توزیع نظرات پزشکان عمومی استان زنجان در مورد مهمترین

انگیزه شرکت در بازآموزی

مهمترین انگیزه	تعداد	درصد
کسب امتیاز	۱۲۰	۴۶/۲
به روز کردن اطلاعات علمی	۱۰۱	۳۸/۷
چاره جوئی در حل مشکلات حرفه ای	۲۷	۱۰/۴
مبادله اطلاعات و تجربیات با دیگران	۹	۳/۵
سایر موارد	۳	۱/۲
جمع	۲۶۰	۱۰۰

جدول ۲: توزیع نظرات پزشکان عمومی استان زنجان در مورد مفید

بودن برنامه های آموزش مدون فعلی

مفید بودن برنامه ها	تعداد	درصد
خیلی کم	۳۶	۱۳/۸
کم	۷۱	۲۷/۳
متوسط	۱۲۳	۴۷/۳
زیاد	۲۶	۱۰
خیلی زیاد	۴	۱/۵
جمع	۲۶۰	۱۰۰

همکاران، جزو انگیزه‌های کم اهمیت و ضعیف بوده (۹) که با تحقیق فعلی همخوانی دارد. در سال‌های اخیر انگیزه بیشتر شرکت کنندگان در برنامه‌های بازآموزی درکسب اطلاعات علمی بوده است (۱۱)، به طوری که در یک مطالعه، تحکیم اطلاعات صحیح (۵۲/۶ درصد) هدف اول، ارائه مطالب جدید هدف دوم، تناسب و محتوای برنامه‌ها با نیاز شغلی هدف سوم و ایجاد علاقه به مطالعه تخصصی را هدف چهارم گزارش کرده اند (۹). همه این مسائل با نتایج تحقیق فعلی همخوانی دارد، زیرا در تحقیق حاضر مشخص گردید، به روز کردن اطلاعات علمی از نظر پزشکان عمومی شاغل در استان زنجان مهم است. تحقیقات نشان داده‌اند که پزشکان معتقدند که آموزش مداوم پزشکی باعث افزایش انگیزه و ارتقای شغلی آنها می شود (۱۲).

نتایج یک مطالعه در کشورمان نشان می‌دهد که ۶۸/۱ درصد شرکت‌کنندگان معتقد بودند که برنامه منطبق بر نیازهای شغلی آنان بوده است (۱۳)، در حالی که مطالعه قبلی در زنجان در سال ۸۱ نشان داد ۴۸ درصد افراد، برنامه های مدون را در حد رفع متوسط مشکلات کاری خود، مؤثر می دانستند (۹). این می‌تواند دلیل موفق بودن برنامه‌های آموزش مدون در چند سال اخیر در کشورمان باشد که با زحمات مسئولین و برنامه‌ریزان به دست آمده است. ولی متأسفانه در تحقیق جدید ما نیز پزشکان، مفید بودن برنامه‌های آموزش مدون با شرایط و نحوه اجرای فعلی رادر حد متوسط، تا خیلی کم ارزیابی نموده‌اند که با نتایج سایر تحقیقات مغایرت دارد.

مطالعات نشان داده‌اند که هر چه به پزشکان اجازه مشارکت و اظهار نظر در برنامه‌ها داده شود و برنامه‌ها از نظر زمانی و مکانی برای آنها مناسب‌تر باشد، امکان ایجاد انگیزه بیشتر خواهد شد (۷،۸). در مطالعه حاضر بیش از نیمی از پزشکان مایل بودند که برنامه های مدون در اواخر هفته برگزار شود که مشابه نظرات پزشکان عمومی مازندران است، آنها نیز تمایل داشتند که برنامه‌ها در دو تا سه روز متوالی اجرا شود (۵)، در حالی که در تحقیق فعلی اکثریت پزشکان موافق برنامه مدونی

بحث و نتیجه گیری

بر اساس نتایج بیشترین انگیزه شرکت در بازآموزی کسب امتیاز و بعد از آن به روز کردن اطلاعات علمی بود. این نتیجه با سایر مطالعات در این زمینه هم خوانی دارد (۹-۷). به نظر می‌رسد کسب امتیاز به عنوان انگیزه اصلی شرکت‌کنندگان در بازآموزی واقعیتی انکارناپذیر در مناطق مختلف کشور باشد (۴) و در این امر، زن و مرد و یا بومی و غیر بومی بودن تفاوت ندارد (۱۰). تحقیقات دیگران نشان داده که اگر چه انگیزه اصلی بیشتر شرکت کنندگان در برنامه های بازآموزی، کسب امتیاز بوده است، ولی تحکیم اطلاعات قبلی و کسب اطلاعات جدید، مبادله اطلاعات و رفع نیازها نیز جزء دلایل اصلی شرکت آنها در برنامه بوده است (۷). مطالعات قبلی بر این موضوع دلالت می‌کنند که قبلاً چاره‌جویی در حل مشکلات حرفه ای و مبادله اطلاعات و تجربیات با دیگر

داشتند برنامه های مدون در روزهای تعطیل انجام شود(۸)، که با تحقیق فعلی مغایرت دارد و این خود نشان دهنده لزوم نیازسنجی مستمر و دوره‌ای می‌باشد(۳).

بودند که هفتگی یک روز و روزانه ۴ ساعت باشد و در سال ۵ تا ۱۰ برنامه مدون اجرا شود. در تحقیق قبلی که در زنجان (۱۳۸۱) انجام شد اکثریت پزشکان عمومی خواستار ۴ برنامه مدون برای سال ۸۲ بودند و بیشتر آنها (۳۳ درصد) تمایل

References

- Jafari F, Yousefy AR. The viewpoints of continuing medical education directors and experts about the characteristics of an effective needs assessment model for physicians, dentists and pharmacists. *IJME* 2004; 4 (2): 43-51. [In Persian]
- Yousefi MR, Rabie MR. A comparative study on structured continuing medical education programs with 25 and 5 credit points according to the viewpoints of general physicians in Golestan province. *IJME* 2007; 7 (1): 169-73. [In Persian]
- Changiz T, Myrshamsy M, Afshinnia F, Daneshvar P, Shams B, Memarzadeh M. Comment general practitioners in Isfahan content and methods of continuing education programs composed of Isfahan. 4th Congress on Medical Education. Tehran: University of Medical Sciences; 2001: 156. [In Persian]
- Bordji A, Imani M, Moradi A. The study of general practitioners' views on the content of composed programs in Zahedan. *Tabib Shargh* 2004; 6 (2): 145-51. [In Persian]
- Amini A, Karegar Maher M H, Hatami Sadabadi F, Esalami H. Determining CME needs of general physicians in East Azarbaijan Province. *IJME* 2002; 2 (2): 12-3. [In Persian]
- Shakur Nia A, Elhampour H, Maarashi T, Heydari Soureshjani Sh. Concordance of length and contents of continuing medical education programs with educational demands of practicing GPS in Khuzestan Province. *IJME* 2007; 7 (1): 85-92. [In Persian]
- Vahidshahi K, Mahmoudi M, Shahbaznezhad L, Ghafari Saravi V. The viewpoints of general physicians toward continuing medical education programs' implementation status and the participants' motivation. *IJME* 2007; 7 (1): 161-7. [In Persian]
- Koosha A, Nourian AA. The study of Zanjan's general practitioners' needs about their continuous medical education at the year 2003. 6th National Congress on Medical Education. Tehran: Shaheed Beheshti University of Medical Sciences; 32. [In Persian]
- Moteilangaroodi H, Hajmanoochehri F. The evaluation of general practitioners, dentists', pharmacist's opinion on the continuous medical teaching and education programs of Qazvin University of Medical Sciences. 6th National Congress on Medical Education. Tehran: Shaheed Beheshti University of Medical Sciences 2003; 38. [In Persian]
- Moradi A, Zafar Z, Hepri M, Arazi S, Borji A. The evaluation of continuous medical education programs of the Zahedan University of Medical Sciences from the viewpoints of participants. 6th National Congress on Medical Education. Tehran: Shaheed Beheshti University of Medical Sciences 2003; 38. [In Persian]
- Baniadam A, Salemsafi R, Omrani MD, Rahimi B. The evaluation of conscript's motivation to participate in the continuous medical education of the Uromieh University of Medical Sciences. 6th

National Congress on Medical Education. Tehran: Shaheed Beheshti University of Medical Sciences; 2003: 28. [In Persian]

12. Safa-Eissini A, Khair Andish M, Zare SH, Asghari N, Safa H. viewpoint of Bandar Abas general practitioners on continuous medical education programs. Medical Journal of Hormozgan University of Medical Science 2006; 10 (2): 173-7. [In Persian]
13. Ebadi A, Vanaki Z, Nehryr R, Hekmatpor D. Pathology of continuing educational programs in Iran medical society. SDME 2008; 4 (2): 140-5. [In Persian]

General Practitioners' Viewpoints about Continuous Medical Education Programs

Ali Koosha^{1*}, Nahid Kazemizanjani², Abass ali Nourian³, Nouredin Mousavinasab⁴

1. Specialist in Pediatrics, Assistant Professor of Pediatrics Dept., School of Medicine, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

2. General Practitioner, Vali-Asr hospital, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

3. Ph.D. in Parasitology, Associate Professor of Parasitology Dept., School of Medicine, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

4. Ph.D. in Biostatistics, Associate Professor of Community Medicine Dept., School of Medicine, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

• Received: 14 Dec, 2009 • Accepted: 14 Apr, 2010

Background & Objective: Need assessment is can be applied as a tool for a better usage by managers and designers of Continuous Medical Education (CME) programs. Hence, this study was conducted to assess general practitioners' viewpoints about Continuous Medical Education Programs held in Zanjan University of Medical Education.

Methods: This descriptive study was conducted on all general practitioners of Zanjan province (450 persons) but only 260 ones participated by filling in the questionnaires.

Results: The motive to participate in CME programs in 46.2% of the participants was gaining credit points while updating scientific information was reported in 38.8% of them. 58.8 percent of the physicians believed that the effect of CME programs was moderate to high; 56.5% wanted 5 to 10 CME programs a year. The influence of CME programs' place was high to very high according to 64.2% of the participants; 51.2 percent preferred weekends whereas 40.7% preferred daily four-hour programs. 58.8 percent were in favor of holding pre-tests and post-tests to determine the qualitative effect of the program.

Conclusion: According to general practitioners, CME programs could be more effective. So it is recommended to hold these programs at the weekends, one day a week and four hours a day. Five to ten programs are also suggested in a year.

Key words: Continuous Medical Education, General practitioner, viewpoints

*Correspondence: Atyatol-lah Moosavi Hospital, Pediatrics ward, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran.

• Tel: 09121402746, 0241-4130000

• Fax: 0241-4131340

• Email: a110koosha@yahoo.com